

SIONULU ROMANESCU

fóia basericésca, literaria și scolastica.

Vien'a,
1. Septembre
1872.

Sionulu rom. iese de câte ori pe luna în 1, și 15 a
lunii, cuprindându 1' — 2 câte. Prețulu pre unu
anu 5 fl. v. a., pre dimetate de anu 2 fl. 50 cr.
v. a.; pentru Romani'a și țiere străine 14 lei sen
franci pre întregu, și 7 lei pre dimetate anulu.

N^o
16.

Prenumerarea se face la redacțiune, în scutur-
riulu gr. e. centr. din Vien'a (Schönlaterngasse
Nr. 10). Tote epistolele sunt de a se trimite la
redacțiune francate. Corespondințele nepublicate
se voru arde. Scrișori anonime nu se primescu.

Anulu
IV.

CUPRINSULU: De care patriarcatu s'au ținutu Romanii din Daci'a traiana și aureliana? VI. — Sacrificiulu Legei nône. (urm.) — Una, opiniune în caus'a scôleloru nôstre. — Amvonulu: Religiositatea ne aduce linisce și mangaiare întru acést'a, și fericire eterna în cea-alalta viațai (pred. la nascerea pr'e c. v. Marie); Se cautâmu cele eterne, (pred. la mórtea f.riciului episc. alu Glierlei, Ioane Alexi.) — Corespondința: Care (catedr'a limbii române și înca cevâ); De lungă calea lui Traianu (poporeni zelosi pentru scôla și baserica.) — Literatura (bibliogr. rom.) — Ochire prin lum ea politica (disolvirea congresului serb., Croați cerbicosi, Ardeleni fericiți și c. Péchy, crise ministeriali, apropiare polono-boema, meetinguri ruteni; convenirea imperatorulu și federalistii cu catolicii germ., alegevile ispane, revolte protestante în Brandi'a, suirea pre tronul a princ. Milanu.) — Varietăți. — Post'a redacțiunei.

De care patriarcatu s'au ținutu Romanii din Daci'a traiana și aureliana?

VI.

(fin e.)

Dupa ce Ioanitiu regele Bulgariloru și Romaniloru cu poporulu din remnulu seu formalmente s'a supusu scaunulu pontificescu de la Rom'a, binele Latiniloru (sub cari întielegu aici pre Italianii, Francesii și Germanii cat.) cumu și interesele consolidarei imperiului latinu orientale aru fi pofțitu acumu, că Latinii se lucre pentru întarirea, conservarea și înflorirea precumu a cu Rom'a vechia. Interesulu basericei Romei ar' fi pretinsu, că Latinii, respectandu puterea și eroismulu lui Ioanitiu, se fia în relațiuni bune cu dinsulu și se lu-faca loru-si aliatu, spre a se întari pre sene încontr'a Greciloru. Insa ei, dorere! spre mare a loru dauna și blamu, în locu de a face cele pofțite de interesele imperiului latinu orientale, ma și ale celui apusenu fa-șia cu remnulu bulg.-rom., se uitâu cu ochi rei și superbi la puterea remnulu bulg.-rom., pismuiâu pe Ioanitiu, voiâu a-i luâ Misi'a-de-diosu. și lu-infestâu cu multe rele, cumu citimu în Cronic'a Rom. de Sincanu la pag. 494. și în monumentele Ungar. ist. citate la pag 293.

În aceste impregiurări Ioanitiu a recursu la patriarculu de la Rom'a Inocentiu III., că pe Latini se-iee depre capulu lui (Cronic'a Rom. pag. 494); neincetandu insa relele, ce le aveâ de la Latini, Ioanitiu esacerbatu a venitu întru ajutoriu Greciloru contr'a Latiniloru, și cu armat'a sa, compusa mai alesu din Romani din Daci'a traiana și aureliana și din Bulgari, a batutu ôstea Latiniloru, pre imperatulu latinu Balduinu Pa prinsu și Pa dusu că captiv în Ternovu, unde acést'a a și moritu.

Cu tôte că Ioanitiu erâ astfelu indusimanitu cu Latinii, totusi nu s'a lasatu de unirea facuta cu Rom'a, ma s'a dechiaratu, că e gat'a, deca s'ar' cere, a-si pune și capulu pentru scaunulu apost. romanu. Despre acestu adevêru ne convinge Cronic'a Rom. pag. 531.

unde se scrie, că Ioanitiu n'a parasitu unirea facuta cu Rom'a; ne convinge scrisôrea pontificelui Inocentiu III. din 1207 cătra Ioanitiu, în care ocurge acestu pasagi: „Super eo autem, quod te in devotione apostolicæ Sedis perseverare firmiter asseveras et. si necesse foret, caput exponeres pro eadem, excellentiam regiam in Domino commendamus, et gratiarum actiones referimus bonorum omnium largitori, qui hoc propositum tibi misericorditer inspiravit.“ (v. monumenta Hung. hist. pag. 317.; Migne o. c. tom. II. pag. 1162.; Theiner o. c. tom. I. pag. 44.) Vasiliu patriarculu Bulgariloru și Romaniloru din Ternovu tului, care lu- depusese patriarculu de la Rom'a.

Sub Asanu seu Ioane II. regele Bulgariloru și Romaniloru, nepotu de frate a lui Ioanitiu, și sub Germanu, urmatoriulu lui Vasiliu în patriarcatul Romaniei (Blachiei) și Bulgariei, unirea religiunaria cu Rom'a, prin urmare și dependinț'a Bulgariloru și Romaniloru de patriarculu romanu, s'a periclitatu; căci regele Asanu seu Ioane II. unindu-se cu Vatace seu Ioane Duc'a imperatulu grecescu, și maritandu-si în 1235 și fêt'a dupa fiulu memoratulu imperatu grecescu, s'a lasatu de unirea cu Rom'a vechia; asemenea fece și Germanu, urmatoriulu patriarculu de Trinovu. Acést'a trecundu în partea Greciloru, prin decretulu imperatulu grecu Ioane Duc'a seu Vatace și prin decretu sinodale, cu invoirea patriarculu e-politanu, s'a facutu patriarcu independente Bulgariloru și Romaniloru. Despre onôrea și demnitatea patriarcale a lui Germanu Efremu cronografulu grecescu crede, că acést'a s'a datu lui Germanu pentru încuserirea regelui Ioane II. cu imperatulu Ioane Duc'a; insa Niçeforu Gregor'a în lib. 2. scrie, că pentru acea au facutu Grecii pre Germanu patriarcu independente, că Bulgarii și Romanii se le dee ajutoriu contr'a Latiniloru (v. Cronic'a Rom. la pag. 526.)

Ruinandu-se unirea cu baserica Romei prin trecerea regelui Ioane II. și a patriarculu Germanu la baserica greca e-politana, Romanii din Daci'a aureliana cei desbinati de patriarcatul Romei în decursulu secliloru s'au ținutu parte de patriarculu de Trinovu,

parte de patriarcatul ipechianu, sub Dusan regele Serbilor și Romanilor proclamat independent de C-polu, mai târziu însă era supus C-polului (v. Analect. bizant. de Iosefu Müller în Vien'a la 1852 edate pag. 26. 29. 72.), și parte de patriarcatul din Carloviețu, sub Leopoldu imperatul Romanilor infientiatu, după ce patriarcu Arseniu din Ipechu a venit în Carloviețu, unde pentru gr. orientali s'a redicatu patriarcatu independent, cumu se scie din istoria, și anume din istoria regatului Dalmatiei, Croatiei și Slavoniei, de Gebhardi pag. 162. Romanii din Dacia aureliana cei reușiți uniti cu Rom'a veche s'au ținutu de patriarcatul romanu.

Ce se atinge de subordinatiunea bisericească a Romanilor din Dacia traiana după periclitarea unirei, causată prin regele Ioane II. și prin Germanu patriarcu, despre această însemnătate următorie:

a) Pre timpul lui Asanu sau Ioane II. regelui Bulgarilor și Romanilor în Țer'a-românească și Moldov'a (numită și Cumania) o parte a Romanilor (și Cumanii numiți) era sub ascultarea Romei și supusa episcopului Cumanilor (numit și episcopul Milcovului și Seretului), precum se poate cu siguranță deduce din fragmentul epistolei episcopului Cumanilor Teodoricu din 1228, publicat în opul lui Benkő despre Milcoviu tom. I. pag. 116, în codicele diplomaticu a lui Georgiu Fejér tom. III. volum. II. pag. 151, în suplimentele lui Bárdosy la Analectele Scepusiului pag. 416, în Ur-

și în opul „Székely oklevéltár“ edat de Carolu Szabó în 1872 la pag. 6, care fragmentu suna: „Theodoricus . . . Quid vobis officit nominis mutatio, eadem manente episcopatus erga vestram nationem ratione et virtute? Nonne in ecclesia Christi D. lupum et agnum una pasci convenit? Quidni etiam Sicutum cum Comano et Olachoque?“ Alta parte a Romanilor s'a ținutu de biserica greacă neunită, precum se scie din literile pontificelui rom. Gregoriu IX. din 1234, în cari acestu pontificu dice, că „in episcopii Cumanilor se afla unii Valachi (Romani), cari ținute alte date contrarie invetiaturei Romei, și nebagându în sâma bisericii Romei, primescu toate sacramentele de la episcopi grecesii, și nu de la episcopul Cumanilor din locu“; deci demanda a se dá acestor Romani episcopu catolicu după legea lor, și lui Bel'a IV. regelui Ungariei i impune, că pre acesti Romani seisilească la unire cu biserica Romei (v. Cronic'a Rom. la pag. 523—524, și Milcov'a de Benkő tom. I. pag. 113—114.)

b) Însemnătate, că după ce pontif. rom. Gregoriu IX., esacerbatu pentru neunirea lui Asanu Ioane regelui Bulgarilor și Romanilor, a datu voia liberă regelui Ungariei se ocupe remnulu bulg.-rom., Bel'a IV. și alti următori ai lui în remnulu Ungariei, precum Carolu Robertu și Ludovicu cel mare, mai multu interesati pentru ocuparea și posederea Țerei-românești, decâtu pentru unire, au și silitu aieva pe Romani la unire cu Rom'a. Romanii, cari mai înainte au fostu

uniti și cari sub Bel'a IV., Carolu Robertu și Ludovicu cel mare s'au unitu, au statu sub episcopii uniti ai Milcovului, sau Cumanilor, și Seretului, ai Bacăului, ai Argesului, și ai Severinului, supusi scaunului pontificescu de la Rom'a veche. Dacă mare parte a Romanilor din Dacia traiana aflându-se pre timpul regelor proprii ai Ungariei biserica și naționalitatea sa română mai asigurată în confesiunea greacă neunită contr'a desnaționalisării, remase în această confesiune, dependinti de la C-polu numai în cele dogmatice, era în altele fiindu sub proprii lor metropoliti autonomi. Romanii din remnulu Ungariei aveau metropolitu pre celu de la Alb'a-Julia, preste care era esarcu metropolitu din Țer'a-rom. (v. Pravil'a biser. noastre); era cei din Țer'a-rom. aveau metropoliti, cari se chirotăiau prin arhiepiscopulu Achrdei, până ce prin regulamentulu organicu si-au esoperatu independenția.

Mai târziu o parte însemnată a Romanilor din Ungaria, din Banatul temesianu și din Ardélu sau Transilvania sub Teofilu în 1698, și în 1700 sub Atanasiu, metropolitu rom. de Alb'a-Julia, primindu unirea cu biserica Romei au devenitu era sub patriarcatulu pontificelui de la Rom'a, care și azi e patriarcu Romanilor uniti din remnulu Ungariei, cari au metropolitu gr. c. la Blasiu în Ardélu cu trei episcopie sufragane, provădite cu capitule, anume: episcopi'a română gr. cat. de la Oradea-mare, de la Ghier'a sau Armenopolu, și a Lugosiului din banatul temesianu.

Din cele, ce am produsu în tratatul despre necesitatea, că de care patriarcatu s'au ținutu Romanii din Dacia traiana și aureliana? se constată, afăra de altele, următorie adevărate interesante pentru biserica românească:

1. Romanii din Dacia traiana precum și cei din Dacia aureliana înainte de infientarea patriarcatului c-politanu s'au ținutu de biserica Romei, de unde coloniile române au fostu adusu creștinismulu în Dacia.

2. Romanii și după infientarea patriarcatului c-politanu generalmente considerati nu s'au ținutu de acestu patriarcatu, ci s'au ținutu de Rom'a veche, carea prin vicarii sei apostolesci din Tesalonic'a a esercitatu jurisdicțiune patriarcale în Iliricu orientale, de care s'au ținutu și Dacia mediterană și ripana cumu și Misi'a; era pontificii romani neîntreruptu si-au apertu dreptulu patriarcale, avutu în provinciile daciane din drépt'a și stang'a Dunării.

3. Daciele, pre cari Iustinianu imperatul orientului le-a supus arhiepiscopului Iustinianei prime sau Achrdei, au fostu su puse jurisdicțiunei patriarcului de la Rom'a, precum documentăza novel'a 131. c. 3. a lui Iustinianu imperatul.

4. După ce Leone Isaurulu imperatul orientului a fostu supus Daciele C-polului, Romanii pe timpul lui Fotiu s'au reintorsu la biserica Romei veche.

5. Romanii și după desbinarea lui Fotiu sub regii lor proprii Simeonu, Petru, Samuilu și armatorii

acestui, cumu si sub Ioanitiu, s'au tienutu de scaunulu Romei vechie, avendu patriarculu loru in Ternovu, sub regii Ioanitiu si Asanu séu Ioane II.

6. Sultzer, care in istori'a Daciei transalpine la pag. 491. tom. III. dice, că Romanii nu au fotsu mai demultu uniti cu Rom'a, si br. Andrea Siagun'a, metropolitulu Romaniloru gr. or. din remnulu Ungariei, care in istori'a sa basericéscă aseréza, că Romanii din inceputu s'aru fi tienutu de patriarcatulu e-politanu, retacescu si comitu erori de acele, ce maculéza istori'a basericéscă si aducu pre multi in retacire.

Dupa tóte aceste in urma adaugu, cumu că interesulu istoriei basericei rom. pretinde, că acei literati rom. si neromani, carii posedu documente si notitie referitórie la subordinatiunea patriarcala a Romaniloru si neatinse in acestu tractatu, se le publice pentru lamurirea si inmultirea cunoscintieloru istorice basericesci.

Lugosiu, in 20 Augustu 1872.

G a b r. P o p u, canon.

Sacrificiulu Legei nóue.

(urmare.)

c. Aici se prescrie, că sub aceste rogatiuni secrete ale preotului „diaconulu se memoreze din cei vii si din cei morti pre cine va vré.“ Este o remasitia acésta a recitarii dipticeiloru din baseric'a primitiva.¹⁾ Diptice se numiáu adeca nesce tabele duple, in a caroru parte prima eráu inscrisi episcopii ortodoci si santii basericei respective, in a dóu'a fideliu mai reñumiti, precumu pap'a, imperatulu, patriarculu, metropolitulu si alti, cumu si aducatoriü jerfei, in a trei-a cei mutati intru credintia. Mam'a iubitória baseric'a prin ast'a a doritu si doresce, a cuprinde in rogatiunea sa, si din fruptele sacrificiului a face partasi pre toti, câtu prin marturisirea unei si aceiasi credintie facu parte din corpulu celu misticu a lui Christosu. Si déca in presinte dipticele nu se mai prelegu, preotulu totu le suplinese prin rogatiuni inaltiate in generale pentru maimarii eclesiastice si seculari cumu si pentru toti crestiniü; ba mai multu, dupa ce preotulu celebratoriu si in audiulu poporului „antâiu amintescce pre episcopulu seu“ (éra episcopulu pre metropolitulu, metropolitulu pre patriarculu, s. a. m. d. in ordine ierarhica²⁾, diaconulu provóca céta credintiosiloru, că se si-unéscă intentiunile cu ale preotului, si in rogatiunile sale se amintéscă pre archiereu, pre preotulu celebratoriu, pre imperatulu³⁾, „si pre toti si pre tóte“, la ce fideliü prin repetirea cuventeloru ultime si-esprimu consentiementulu.

Estmodu dupa ce odata torintele gratieloru pre altariulu Legei nóue s'a deschisu, baseric'a se adopera a-lu derivá si conduce la toti si la tóte, a-lu reversá asupr'a celoru vii si celoru morti, a-lu aplicá membriloru basericei patimitórie, militante si triumfatórie; pentru că toti „cu una gura si una anima se maréscă si laude“ pre celu Eternu, si „indurarea marelui Ddiu si Mantuitoriului n. J. Christosu se fia cu toti“, si pen-

tru că efectulu mortiei lui Iensu nici intr' unu credintiosu se nu se frustreze.

§. Partea a trei-a, cuminecarea; activitatea regale a Mantuitoriului; calea unitiva.

a. Ne apropiámu de scopulu sacrificiului, de comuniune, prin carea J. Christosu si-edifică, latiesce si intaresce imperati'a sa precumu in singuriti, asiá si in totalitatea omenimei. Éra imperati'a lui Christosu e imperati'a pazei. Pacea cu Ddiu, cu noi insine si cu deá-própele nostru e scopulu finale alu rescumpararei; mi-diucirea acestei páci e problem'a basericei. „Pentru aceea potemu dice, observa pré nimeritu s. Augustinu⁴⁾, cumu că tient'a finale a tuturoru bunuriloru e pacea, că-di si insasi cetatea lui Ddiu pórtă numele misticu I e r u - s a l e m u, v.-s.-d. interpretandu-se visiunea pazei; o bunetate asiá de mare e pacea, câtu si in lucrurile pamentesci nemieu aude omulu mai bucurosu, nemieu poftescce mai cu doru, nemieu afla mai bunu“. Pentru aceea déjà in prepararea la comuniune nu numai liturgulu in rogatiunea sa secreta cere inainte de tóte pacea cu Ddiu („fă-ne demni se ne impreunámu cu cerescile tale si infricosiatele misterie ale acestei s. si spirituali mese, cu curata conscientia, spre lasarea pecateloru, spre iertarea gresieleloru, spre impreunarea cu s. Spiritu, spre moscenirea imperatiei ceresci sel.“), ci si in rogatiunea comune cu intregu poporulu, in ectenia, se cere éra si éra pacea; se cere, că „dîu'a tóta se o petrecemu santa si cu pace“, se cere „angéru de pace, credintiosu îndreptatoriu sufleteloru si trupuriloru nóstre“, se ceru „cele de impacare ale lumii“ si „capetu crestinescu viatiei nóstre, fóra patima, nerusínatu, cu pace sel.“

Dara prepararea la comuniune desclinitu se face prin rogatiunea Domnului, a rogatiunei primite si invetiate de la insu-si invetiatoriulu si principele pazei. Rogatiunea acést'a cuprinde asiá-dicundu in cója de nuca ideele si cerintiele cele mai principali si mai fundamentali ale imperatiei lui Ddiu, realisande prin cuminecarea cu Christosu. Cele trei cereri prime ale ei au de scopu premarirea Tata-lui cerescu, cele trei din urma tripl'a nóstra pace pre acestu pamentu, la mi-diucelu stà in cererea a patr'a mi-diucirea loru prin panea „suprafientiale“⁵⁾ adeca prin sacrificiulu lui J. Christosu, pre care, nu fóra insemnatate lu-numimu si „paneá nóstra cea de tóte dílele“; căci, că se graimu cu s. Ciprianu,⁶⁾ „Christosu e paneá viatiei, si acésta pane nu e a tuturoru, ci a nóstra; si precumu dícemu T a t a - l u n o s t r u, pentru că acestu tata e alu credintiosiloru, asiá graimu si despre p a n e a n ó s t r a, pentru că Christosu e a nóstra pane, a celoru, cari primimu trupulu seu; apoi ceremu, că paneá acésta se ni-se dee in tóte dílele, că nu cumvá cei ce suntemu in Christosu si eucharisti'a o primimu in tóte dílele că nutrementu alu salutei, se devenimu prin vreo culpa grea, carea ne retiene de la comuniune, si se fimu despartiti de Christosu; noi ne ceremu deci in tóte dílele paneá nóstra, v.-s.-d. pre Christosu, pentru

că se remanemu și se viemu într' insulu și de corpulu seu santitoriu se nu ne despartim⁴. Amesuratu acesteii insemnatăți profunde a rogatiunei Domnului și a relațiunei ei către s. cuminecare i-se permite în toate liturgiile o prefatiune străvechia,⁵) scurta, dara respirația de cea mai adunca veneratiune, umilintia și pietate.

b. „Si acumu se ne bucurăm și se ne desfățăm, și se dăm marire lui Ddieu, că a sosit nunt'a mnelului și muierea lui s'a gatitu pre sene⁶.) Acumu vine implinirea profetiei davidice: „Inaltiați pre D. Ddieulu nostru și ve inchinatu asternutulu petișorulu sale, că santu este⁷.) Dupa o reinnoita „Pace tuturor“, și dupa ce preotulu. premarindu atotpotința creatoria a Imperatulu nevediatu, cere aplicarea donurilor santite spre salutea noastră sufletesca și trupesca, se face sant'a elevatiune seu inaltiare. Christosu dupa pătirmele, mórtea și ingroparea sa s'a scolaru din morti intru marire, tesaurulu gratieloru castigat pre lemnulu crucei Pa respanditu în toate părțile, nemorirea sa o-a impartasitu și o impartasiesce intregu genulu umanu rescumparatu, prin aceea, că a intemeiatu, că conserva și gubernesca baseric'a sa. Acésta logodire a lui Christosu cu baseric'a sa, asta perpetua nunta jubilosă a Mnelului, aceste rosalie continue ni se amintescu prin elevatiune și cele ce urmésca dupa dins'a.

De acea nemidiulocitu înainte de elevare diaconulu se incinge crucisul cu orariulu, ce imitésca óresicumu aripele simbolisatórie de gradulu intelectuale alu angerilor; căci angerii inca si-demitu aripele inaintea fației Domnului, și căci diaconulu trebuie, dupa mandatul Scripturei, se aiba cóspele incinse, candu se prepara la nunt'a Mnelului, candu ascépta venirea și primirea Domnului în s. cuminecatura. De acea atât elu, câtu și liturgulu, ceru inca odata „curățire de peccate de la Ddieu“. De acea elevandu agnetiulu, preotulu eschiama „Santele santiloru!“ admoniandu óresicumu pre credintiosi cu apostolulu, că se se ceree pre sene fiascecare și asiá se mance din panea acésta seu se bea din pocharulu acest'a, că nu cumvá se manance și se bea sié damnatiune, neprecugetandu corpulu Domnului. Pré frumosu observa aici s. Ioane Crisost., scriendu⁸): „Cine nu e santu, se nu se apropie; căci nu se dice simpléminte e elu curatu de peccate, ci e elu santu: pentru că santii trebuie nu numai se fia liberi de peccate, ci se aiba și presinti'a Spiritului și abundantia de fapte bune“. Fidelii în umilintia loru respundu: „Unulu este santu, unulu domnu, J. Christosu“; căci în realitate numai acelu unulu se póte numi santu, care e santu de la natura, éra noi moritorii suntemu santi numai prin participare, exercitiu și rogatiune.

Totu în legatura cu temeiuulu prememoratulu urmésca acumu sfermarea agnetiului, adeca a speciiloru paniei, în patru părți⁹) asediande pre discul în forma crucei, care sfermare, dupa s. Dionisiu Areop., „insémna distribuirea gratieloru provenitória din patin'a lui Christosu“.¹⁰) Scopulu sfermării, facute déjà de Christosu la cin'a ultima, e asiadara indeplinirea fideliloru prin

grati'a divina, unirea loru într' unu corpulu misticeu alu Domnului; căci „paneá, carea o frangemu, au nu este impartasirea trupulu lui Christosu? pentru că una pane, unu trupu suntemu toti, cari dintru una pane ne impartasim¹¹.) Mai incolo cu un'a din cele patru părți preotulu face cruce deasupr'a santulu potiru și apoi o demite într' insulu, cu cuvintele: „Plinirea credintiei Spiritului s.“; éra indata dupa aceea tórna în potiru apa calda, dicundu: „Binecuvantata e caldur'a santiloru tei, totdeun'a scl.“ Ambe aceste actiuni ne revelésca același misteriu sublime: tramiterea Spiritului s. prin și de la Christosu și venirea Spiritului s. în baserică; căci Spiritulu s. în s. Scriptura se aseména și cu ape, éra preste ss. apostoli și invetiacei elu a descinsu în tipu de focu, indeplinindu-le credinti'a și scientia, și impromutandu-le loru și tuturoru santiloru ac'a caldura și fervóre, acelu zelu invapaiatu, cu care au triumfatu asupr'a tuturoru opintiriloru inimice ale lumii.

(va urmă.)

¹) „Secreta sūt sacrar. tabularum recitatio.“ Dionys. de eocl. hierarch. c. 4.

²) Arcadius I. 3. c. 39.

³) Se aia acésta provocare în textulu grecu la Goar.

⁴) De civit. Dei I. XIX. c. 11.

⁵) „Hyperousios“ stă în textulu originale grecescu.

⁶) De orat. Dom. serm. VI.

⁷) S. Hieron. adv. Pelag. lib. III.: „Sic docuit apostolos suos, ut quotidie in corporis illius sacrificio credentes auderent I qui: Pater noster“. Cfr. Cyprian. de orat. Dom. serm. VI. p. 231.

⁸) Apocal. 1°. 7.

⁹) Ps. 98, 5.

¹⁰) In epist. ad Hebr. hom. 17.

¹¹) În liturgi'a latina se frange în 3 părți, éra în cea mozaraba în 9, din cari fiacee pórtá numele unui misteriu (incarnatiunea, nascerea, taiarea-impregiuru, mórtea, inviarea scl.), înfațisandu astfelu întrég'a insemnatate a sacrificiului.

¹²) De eocl. hier. c. 3.

¹³) I. Cor. 10, 16—17.

Una opiniune în caus'a scóleloru nóstre.

Nu credu că esista una cestiune de viatia nationala mai importanta, că cestiunea de scóla și cultura. Pentru aceea nu trebuie se ne mirám, că de atâté ori apare pre tapetu. În conferintie, sínóde, congrese, și mai multu în diurnalistica s'a desbatutu și scarmenatu într' atât'a, încátu dóra neci unu argumentu nou, pro ori contr'a. sar' mai poté aduce în acésta materia.

De acea eu cá unu omuletiu ar' trebui se tacu la acele ce le scriu alti barbati eruditi de ai nostri, cu multu mai competinti și totdeodata mai esperti pre terenulu acest'a, cá mine. Insa sciu din scóla, că profesoriulu pedagogu, candu dà prelegeri studintiloru sei, totdeun'a intréba și pre celu mai slabutiulu de talentu ori memoria, cá se si-dee parerea: poté-va și elu se studieze acea prelegere ori ba în atât'a tempu? și demulteori profesoriulu se inderépta și acomodeza, ba trebuie se se acomodeze cu impartirea prelegeriloru dupa capacitatea celoru mai debili. Astfelu me consideru și eu aici, candu cá unulu cu puțin studiu și cu praesa numai de vre 8 ani voiescu se mi-dau și eu cá mai micu opiniunea în caus'a scóleloru nóstre, și a o pune aici pre papiru alătura cu parerile celoru mai eruditi teologi și pedagogi. Cumu cá apoi aflá-va resonu seu nu parerea mea? ast'a e tréb'a ce-

loru competinti de a demandá si a impune cu puterea oficiului lor.

Insemnu din capulu locului, cá n'am de a face cu sistemulu invetiamentului, ci numai cu unu defectu mai principale, dupa convingerea mea, care ne strica cá oricare altulu intru ajungerea unui scopu, precumu e cultur'a intelectuale a Romanului sel.

Am de presinte in mana „Sionulu rom.“ nr. 15, in care citescu reflesiunile d-lui redactoriu, relative la starea scóleloru nóstre rom. gr. c. Le aprobezu si eu tóte aceste si afirmu si asertiunea, neplacuta altmintre, cá „meritámu guvernulu, ce lu-avemu, si mesurele, ce se iean pentru noi au incontr'a nóstra“, adeca din cauza acestea, deórace la multe de tóte noi insi-ne amu portá vin'a, de scólele nóstre natiionali-confesiunali nu corespundu intru tóte, ma cele mai multe neci pre departe tempului modernu si cerintieloru legei. Eu insa prelanga alte scaderi numeróse, cari stau in calea invetiamentului nostru si cari de atáte ori s'au enumeratu in diurnalele nóstre, mai affu unu defectu mare, ma dupa convingerea mea celu mai mare, carele si strica mai multu cá altele inaintarei si progresului in scólele nóstre, si credu cá de acést'a convingere voru fi toti Romanii, séu baremi acei-a, caror'a acestu defectu le stá inaintea ochiloru porurea. Acestu defectu si reu mare este delicatulu meru unirea si neunirea.

E adeveru, cá poporulu nostru din tóte pàrtile se plange, cá numai si numai seraci'a e caus'a stagnarei progresului in scólele nóstre, si cá prin urmare nu potu alt'a, decátu a suspiná cu poetulu: „Flere possem, sed juvare non.“ Eu insa, cumu dicu, affu aiurea radecin'a reului. Dá, concedu si eu, cá poporulu nostru e seracu; se intrebámu in sa. cá de unde vine seraci'a unui poporu séu a unei natiuni? Ore nu din nescientia si din nedesvoltarea facultátiloru spirituali-intelectuali? Éca dara conditiunea, „sine qua non“, de a te smulge din braçiele seraciei; va-se-dica chiaru de acea suntemu seraci, căce nu invetiámu; prin urmare numai prin scóla ne vomu scapá de seracia. Asiadara cu una resolutiune si fortia, séu chiaru se dicu cu una desperatiune órecare, de a ne lipsí de tóta averea nóstra, trebue se ne silimú a pune acumu deodata una generatiune intréga intre murii scóleloru de tóte speciele, costeze acést'a, cumu dicu, orice avere; căci acea avere prin nescientia totu o perde omulu, pre candu de alta parte averea adeverata e numai cultur'a, dupa dis'a indatinata si pré adeverata:

nu-i bogatu care-i bogatu,
ci- bogatu celu invetiatu!

Totusi, „dato sed non concessio“, se primimu de buna pre unu momentu seusa cu seraci'a, pana ce in alu doile momentu ve voiú convinge, cá suntu altii si mai seraci cá Romanulu, si totusi stáu mai bine cu cele ce se tienu de scóla, cá noi Romanii. Éca esemplulu in patri'a nóstra mai in tóte satele sasesci. Nu cunóscemu noi óre Sasi destuli, cari in paupertatea loru ambla cu ulcéu'a in mana pre la tieranii nostri

rom., cá se le dee vre unu patrarelu de lapte, seru ori zara, cá se si-aline fómea copiiloru? Si totusi Sasi de la celu mai de frunte pana la celu mai miseru si-mena copii regulatu la scóla, pre candu de alta parte vedemu, cá multi Romani de ai nostri se bucura de una stare mai buna cá atari Sasi, si ei totusi, netramitiendu-si copii la scóla, eutédia a se seusa cu seraci'a! Mai incolo pre candu Sasulu, fia de ori ce conditiune, si-tramite copilulu la scóla pana la 12 si respective pana la 15 ani vér'a iérna, pana atunci Romanulu de una stare mai favorabile abiá si-tramite copilulu cá de sila vre câteva septemane la scóla, si dupa acea lu-inhama asiá-dicundu indata cu 7-8 ani la economi'a rurale sel.

Prin urmare alt'a e caus'a. alt'a e radecin'a reului; e indiferentismulu seculariu rom. Si eu affu, cá acestu indiferentismu mai multu nu se póte delaturá si sterpi prin puterea morale si admonitiunile preotiloru, decátu cá de raritate prin unele comune, ci acestu indiferentismu trebue alungatu cu órecare fortia fisica, si apoi cá se ne potemu folosi de acést'a cu succesu, e de lipsa se deslegámu mai antáiu o alta intrebare. Anume in numeróse comune, unde poporulu nostru e de dóue confesiuni si unde, dupa cumu scimu din esperintia, pentru unele frecári relegiunarie caus'a scolastica patimesce, avemu inainte de tóte lipsa de unire si concordia intre inspectorii scol. si superiori confesiuniloru nóstre gr. cat. si gr. or., si acesti-a, deca respectivulu poporu din cutare comuna dupa celu mai multu 3 admonitiuni nu si-ar' preface scóla intru tóte corespundiátoria legei scol. diétali din 1868, atunci acesti superiori prin organele competinte civili se dicteze puterea si astringerea; éra in casu, candu jurisdictiunile politice nu aru dá respectulu cuvenitu superioriloru scóleloru confesiunali, atunci se se iea totu camu acele mesure prin preotii concernenti.

Anume preotii pre unii renitinti cá acei-a, ce nu si-dau copii la scóla, la casuri obveninde, precumu d. e. la inmormentári, se detraga din pomp'a ceremonieloru usuate si prescise. si adeca se nu se imbrace cu felonulu, se nu traga campanele, se nu temaieze si altele; la botezu se nu intre cu crucea in casa, se nu-i faca santirea casei, se nu se duca se le citésca; cu unu cuventu tóte acele se i-le faca unui renitentu, prin cari Par' face de rusine inaintea celoru-alalti poporeni ascultatori; escependu-se, se intielege, administrarea botezului si cuminecaturei. Eu dicu, cá dupa ce s' aru esecutá singuraticiloru renitenti atari admonitiuni publice, fiendu poporulu nostru in privinti'a acést'a sentitoriu si facundu orice, numai cá se i-se administre si implinésca aceste cerintie religióse basericesci, pasíndu, dicu, contr'a loru cu de aceste si alte asemeni mesure, de securu cá, spre a nu fi de risu, se voru supune legiloru si voru ascultá, convingundu-se in urma, cá tóte numai pentru binele loru s'au facutu.

Acestea in sa in comunele, unde suntu dóue confesiuni, nu se potu esecutá numai din partea unui pre-

otu, căci atunci poporenii indata voru trece la celu-alaltu, carele „nu i asupresce“. Spre scopulu acest'a dara, repetu, e de lipsa intielegerea, unirea și concordi'a între superiorii nostri confesiunali, că se miérğa mana de mana in acestu obiectu și se concéda, că unde una confesiune nu e in stare a-si edificá si ajustá una scóla confesiunale, precumu pretinde legea, acolo ambe confesiunile rom. cu poteri unite se si-faca ste una scóla comuna. In atari scóle chiaru și de s'ar' pierde caractrul confesiunale alu unei confesiuni, cea ce in realitate nu se póte intemplá, totusi caractrul nationale, totu asiá de scumpu, nu va poté perí cá in scólele statului, unde nu numai confesiunaltatea, ei și nationalitatea e in perichu. Apoi și filosofí'a dice, că din dóue rele se aléga omulu pre celu mai micu.

Me va întrebá cinevá, că de ce stá lucrulu cu scóla totu asiá de reu și in comunele, unde exista numai una religiune și adese unu poporu numerosu cu stare materiale buna? La aceste respundu, că in atari locuri prelunga indiferentismulu rom. lasu că mai sunt culpabili și respectivii preoti, cari inea, séu din indiferentismu séu din nescientia, nu lucra nemica in obiectulu acest'a, neavendu neci puterea cuventulu de lipsa. Apoi camu de comunu am mai observatu, că unde ar' fi câte unu preotu zelosu și devotatu natiunei sale, acolo suntu la midiu locu intrigele religiunarie, éra unde ar' fi poporul bunu, acolo e preotulu defectuosu. Ce se mai dicu apoi si de atari preoti, cumi desí au studiátu 16 ani, și au unu absolutoriu câtu pre colo și parochie bunisióre, fiendu că acestea tóte loru numai li-se conferescu — cu vreo esceptiune, cá de raritate numai, vreunui popandusiu ori moralistu, — totusi la elu pre mésa nu vedi unu diurnalu, nu politicu, dara neci basericeseu? Eu nu credu, că „Sionulu r.“ se tramite in mai multu de 2—4 esempl. in vicariatulu nostru la vre 50 preoti gr. c. și totu pre atáti gr. or., dar' apoi aiurea? Veti scí d. vóstra, d-le Redactoriu. Se scusa éra cu seraci'a, cu tóte că câte 5—10 fl. din subsidiulu imperatescu in totu anulu i-arú poté dá usioru, in interesulu seu, alu causei nationali și alu basericeei sale, séu pre une locuri s'aru poté dóra prenumerá și din cass'a basericesca. Seraci'a dá, și éra si seracia preste seracia! Dara óre rachiulu și tabaculu câti cruceri consuma la cei cu seraci'a in gura? Atáti, cu câti aru poté prenumerá vre 5 și mai multe diurnale. — Mai multe in sa in acestu obiectu alta data. Acumu se vinu la firu.

Aiurea scimu, că și invetiatorii suntu caus'a reului, și ei atátu pentru puçin'a cualificatiune câtu și pentru puçin'a léfa, cu carea nu si-potu procurá neci pana de tóte dílele. Apoi intielegintiloru nostri pre aiurea, pre unde potu și suntu chiamati a lucrá la marirea culturei nationali, inea puçinu le pasa; altii din ei protegu scóla confesiunei sale și administra sume de bani din pedepse protopopulu seu, precumu am audítu de unu solgabireu din districtulu F. cu numele G., éra de scóla celei-alalte confesiuni nu lu-dóre asiá tare

etc. Dara și despre acésta, că cumu se oboseseu am-ploiatii nostri rom. in caus'a scólei și cumu dáu esemplu in cercetarea basericeei poporulu fieranu, voiú serie alta data. Se me întoreu éra la seracia, și se demustru, cumu si-póte poporul inea scusa seraci'a?

Omoscu in multe comune poporeni. din cari mai multu de diumetate dau pre vinarsu și tabacu mai in tóte dílele 6 cr., cari X cu 365 díle din anu, facu 21 fl. 90 cr. v. a. pentru fiacare capu și fóra a avé vreunu folosu, decâtu dauna inea. Și óre se dee pre dí fiacare numai unu cruceriu in interesulu scólei. câtu aru poté aduná 100 familie pre unu anu? 1 cr. X cu 365 díle X de 100 ori = 365 fl. v. a. Éca una suma, cu carea o comuna si-ar' poté procurá unu da-sealu cualificatu, care se le-lumineze tenerimea, și dupa carea aru avé folosu atátu parintii câtu și prunciú cá cetatieni, și in urma chiaru natiunea întréga.

(finca va urmeá.)

Amvonulu.

Religiositatea ne aduce linisce și mangaiare intru acésta, și fericire eterna in cea-alalta viatia.

(predica la nascerea pré curatei vergure Marie.)

„Fericiti suntu cei ce asculta cuventulu lui Dumnezeu si-lu paútescu pre ómsulu.“ Luc. 11, 28.

Concedeti-mi, I. A., se nu ve aretu deocamdata insemnatatea dílei de adi, enarandu-ve, candu, cumu și pentru ce s'a introdusu acésta serbatória prin mam'a baserica? Concedeti-mi se trecu acésta acumu cu vederea, lasandu-o pentru tractarea ulterioára a vorbirei mele; éra in locu de asiá ceva se ve facú atenti la o binefacatória generósa a nóstra, carea se afla aici între noi și pre carea multi moritori nu o baga in séma, ba inea póte o si despretiuescu, desí acea voiesce a ne conduce la o avutíia și fericire nemarginita. Intre noi se afla o fiica a unui rege fórtu avutu, pontinte și generosu. Ea e tramisa la noi prin marinosulu rege, cá se ne chiamo și conduca la o tíera plina de avutíe, de fericire și bucuria neconturbata. Și in sublim'a ei misiune atátu de generosu se pórtá faciá cu noi, incátu nu crutia ostenéla, nu sacrificie și binefaceri pentru castigarea și fericirea nóstra. Dara ce se vedi? Suntu multi moritori, cari nu se o priméscu de conducatória, ei inea o despretiuescu, o batjocurescu cu cuvente hulitórie, ridu de dins'a, ba o alunga cu necrutiare, candu acea se apropia de dinsii cu cuvente dulci, atragatórie și inocinte.

Par' că citescu întrebarea in animele vóstre, I. A., că cine se fia acea fiica regéscu, acea binefacatória despretiuita de multi? Religiositatea este acea, I. m. A. Ea este acea binefacatória a nóstra, tramisa de insusi Ddieu, cá se ne conduca la patri'a nemorirei. Au dóra nu este ea fiica de rege? Nu si-íea óre dins'a originea de la celu mai potinte, avutu și generósu rege alu lumei, de la acelu rege, care este domnu ceriului și pamentulu și care dá nutrementu la totu trupulu viatiunitoriu sub sóre? Nu insusi Ddieu a plantatu simburele religiositatei in animele ómeniloru? Nu elu i-a invetiátu óre, cumu se-lu adoredie și cumu se-i aduca sacrificie? Și ce scopu a avutu Ddieu cu acésta? Scopulu, de a duce la fericire eterna pre acei-a, cari prin peccatulu lui Adamu eráu se devina victima tortureloru infioratórie ale iadului. Éca misiunea sublima a religiunei și religiositatei, éca originea ei marétia! Și totusi suntu, dorere, multi nefericiti, cari o despretiuescu, o respingu de la sene cu necrutiare, cásí cumu acea nu ar' fi in stare a ne face nici unu bine séu folosu; macaru că religiositatea e, cea ce ne aduce linisce și mangaiare intru acésta, și fericire eterna in cea-alalta viatia. Despre

acestu adevăru voiescu a ve vorbi asta-di, rogandu-ve, se fiti cu luare aminte! —

I. Inainte de tôte trebue se definim, ce este religiozitatea? Cine se pôte numi religiosu? — Déca cinevá are totdeun'a inaintea ochiloru scopulu seu final, care este fericirea eterna; déca crede tôte, câte a descoperitu Ddieu și invétia baserica; déca tóta viați'a sa si-o întogmesce dupa voi'a lui Ddieu, și se nesuesce a nu calcá nici unelu din mandatele lui, referésca-se acele la detorintiele nóstre față cu Ddieu, ori cu deaprópele, ori cu sene insusi; séu de cata vreauulu din ele, indata i-pare reu din adunaciuni animei; se maturisesce sinceru și promite firmu, că de alta óra va fi mai cautu; déca fiendu in s. baserica séu intru rogatiuni, e rapitu cu întréga fienti'a sa spirituale de la cele pamentesci la cele ceresci, și rogatiunea lui procede totdeun'a din anima curata cá o radia din sóre, și e impreunata cu incredere fiésca, sperantia firma și amóre perfecta cátra Ddieu; déca tôte nenorocirile venite asupra-i le primesce fóra murmurare, concrediendu cu totulu conducerea destinului seu lui Ddieu cá unui binefacatoriu generosu, care tôte, inca și pedepsele le întogmesce spre inaintarea binelui nostru; déca iubescce pre deaprópele seu intru adevăru, cá insusi pre sene, ajutandu-lu in necasuri, stergundu lacrimile veduveloru și orfaniloru, și tornandu balsamu vindecatoriu preparatu din faptele îndurarei pre ranele infpte de sórtea vitrega in anim'a seracului; déca respatesce cu bine pentru reu, iubindu și pre inimicii sei; și in urma déca tôte aceste numai pentru acea le face, pentru cá asiá voiesce Ddieu, pre care intru atât'a lu-iubescce, câtu e gat'a a-si sacrificá chiaru și viați'a pentru dinsulu: unulu cá acest'a se numesce omu religiosu. Éca, I. A., cumu întielegu eu religiozitatea; éca cumu trebue se fia dinsa, de voimú se aduca frupte.

O astfelu de religiozitate vedemu stralucindu in famili'a parintiésca a pré curatei v. Marie; o astfelu de religiozitate in-tempina ea din partea parintiloru sei indata la sosirea ei in lume; o astfelu de religiozitate o primesce pre ea in braçiele sale inocinte asta-di, candu se nasce din o familia religiósca, cá fruptu alu religiozitatei. Parintii ei au fostu religiosi in întielesulu celu mai adevăratu alu cuventului. Ori câtu de nefericití eráu, neavendu cine se le fia radímu betranetieloru; ori câtu de despretiuiti și batjocuriti din partea conlocuitoriloru pentru nenascererea de prunci: nu desperáu, nu murmuráu contr'a prevedintiei divine, ci suferiáu cu pacientia lovitur'a sórtei, sperandu și crediendu firmu, cá Ddieu nu-i va lasá in necasurile și suferintiele loru nemangaiati; pentru acea se și rogáu cu caldura și neincetatu. Speráu mangaiare, căci eráu convinsi prin religiozitatea loru cea adevărata, cumu cá Ddieu scie mai bine decâtu toti moritorii, pentru ce tramite necasuri asup'r'a credintiosiloru sei; eráu convinsi, cá pré bunulu Parinte cerescu prin tramiterea necasureloru nu voiesce altu cevá, decâtu binele aceloru, pre carii elu i-iubescce, voiesce, cá ei se nu se încréda de totu in lume și in binele ei trecutoriu și insielatoriu, care e plinu de sageti veninóse pentru sufletulu crestinu; eráu convinsi, dîcu, cá Ddieu scie ce face, și cea ce face, totdeun'a e bunu și fericitoriu pentru alesii sei. Pentru acea speráu și credeáu firmu, cá Ddieu le va dá mangaiare și bucuria betranetieloru; și intru adevăru nu s'au insielatu! Căci adi li-se nascu una fiica, carea aduse mangaiare și bucuria nu numai loru, ci și nóue și întregu genulu umanu, ba și angeriloru din ceriuri.

Oh cumu nu am putere, se ve transpunu, I. A., cu totulu in trecutu, in acelu tempu ferice, care erá destinatu a ne doná pre acea floriceica nevescedita a verguriei, ce acumu infrumsetiédia tronulu divinu colo susu in patri'a angeriloru; cumu nu am putere, se ve ducu și se ve asiediu in midioloculu acelei familie pie, carea pentru religiozitatea sa sincera și adevărata se fecedemna de a primí adi in sinulu seu pre regin'a ceriului și a pamentului, séu mai bine disu, se alese decâtu insusi regele eternu spre a nutri și cresce pre acea infanta regésca, carea aveá se stee cá regina, imbracata in vestmente de auru de a dirépt'a

regelui eternu (Ps. 45, 11); cumu nu ve potu introduce in famili'a parintiésca a pré curatei v. Marie, unde ea formédia adi obiectulu contemplarei, iubirei și bucuriei, ea cu venirea sa in lume, cá o mnelusiaua nevinovata și s., carea togmai cu inocinti'a și blandeti'a sa angerésca aveá se franga capulu sierpelui, nemicindu puterea infioratória a iadului, și esoperandu pace între ceru și pamentu, dupa o inimicítia de patru mie de ani; cumu nu ve potu infaçisiá fericirea, ce stralucesce adi pre façiele serine a lui Joachimu și Anei, și bucuri'a nemesurata, in carea innota adi aste dóue anime religióse și pie! Atunci v'ati convinge intru adevăru, cá numai religiozitatea pôte aduce linisce și mangaiare adevărate. Dara priviti baremi cu ochii vostri sufletesci, I. A., priviti la acesti doi parinti fericiti, priviti-i, cumu si-in-altia ei ochii plini de lacime de bucuria la ceru; și cumu se nu o face acésta? Au dóra Ddieu prin acea, cá a cautatu la anemele loru pie, și le-a implinitu rogatiunile loru fierbinti, pronuntiate din totu sufletulu, nu le-a datu óre linisce, mangaiare și fericire? Au nu priveáu ei cu ingrigire la betranetiele nepotintióse, precaugetandu, cá o fientia nu au pre acestu rotogolu, carea se le-tinda mana de ajutoriu, nu o anima, carea se palpitedie pentru ei séu se-le sioptésca baremi unu cuventu de compatimire între sudorile reci ale mortii? Prelanga acea au nu érau espusi, pentru cá nu aveáu prunci, despretiului celui mai dediositoriu din partea toturoru, încátu nici sacrificiele nu si-le poteáu oferí inaintea altor'a? Ba asiá este, I. A.: ei eráu despretiuiti și batjocuriti de toti, și Ddieu i fece in diu'a de adi mai fericiti, mai de frunte și mai onorati decâtu toti mainarii Israeliteniloru, căci le-dede o fiica, carea este mai pre susu de tôte ficele Jerusalimului, ba mai pre susu de tôte puterile ceresci. Și pentru ce atât'a binecuventare și daru? Pentru ce atât'a fericire? Pentru religiozitate, I. A. Oh fiti dara și voi religiosi, căci religiozitatea e mam'a mangaiarei și liniscei in necasuri și nefericire.

In viați'a acésta potemu deveni între atari giurstári nefericite, câtu indarnu anu recurge pentru mangaiare la lume ori la mintea sanatósa. Dara ce dîcu, la lume? Au nu ne invétia esperinti'a trista, cá lumea numai pana atunci ne-este amica, pana candu ne-suride fortuna? Nu vedemu óre cu dorere, cumu ne-scadu amicii și cunoscutii atunci, candu ne-scade averea? Déca esti avutu și fericitu, oh atunci lumea ti-suride, te chiama in braçiele sale, te desmiérda cá pre unu fiu alu ei iubitu, ti-promite multu, fórté multu, se jura, cá nu te va parasí nici-candu si cá nu este sacrificiu atâtu de greu, spre care nu ar' fi resoluta, numai cá fericirea ta se fia deplina și bucuri'a ta neconturbata. Insa se devini numai la o stare misera, cá se nu mai ai ce-i sacrificá, și vei vedé mam'a cea buna și generósa cumu se va stramutá! Cu despretiu te va respinge din braçiele sale, va ride de eredinti'a ta copilarésca, și se va întorce decâtu tine, dandu-te uitarei cá pre altii nenumarati. Ai avutu amici, ai avutu supusi, ai avutu de acei-a, caroru le-ai facutu bine, pana ce ai fostu avutu? Privesce-i acumu, candu ai devenitu miseru, cere-le ajutoriulu, dî, cá ai lipsa de cevá, dî, cá numai atâtu se ti-dee, câtu le-ai datu tu, si vedi, ce-ti voru respunde? Amicii te voru compatimí pôte, insa nu acceptá ajutoriu de la dinsii, nici mangaiare, căci in locu de aceste, vei audi: Oh Dómne, câtu-i de reu in lume, abiá si-pôte omulu traganá viați'a depre o di pre alt'a, Ddieu scie, ce va mai fi de capulu nostru scl.! Altii voru ride de nefericirea ta, le-va paré bine, căci te-au invidiatu pana ti-mergeá bine. Supusii te voru despretiui, căci nu mai au de a se teme de tine. Cei-a, caroru le-ai facutu bine, te voru uitá, ne mai avendu ce acceptá de la tine; și asiá te voru parasí toti, si in urma vei remané singuru singurelu in acésta lume plina de ómeni. Asiá ne mangaiia lumea, I. A., candu avemu lipsa de mangaiare.

Dara se ne întórcemu la mintea sanatósa; căci multe lucruri frumóse și inventiuni sublimesc a scosu ea la lumina; dóra ne va scí și consolá in necasurile nóstre. Ah, I. A., inainte ve potu spune, cá ea nu ne pôte ajutá nemica in acésta privintia, ea nu ne pôte dá mangaiare. Mangaiare? Au nu strabate ea

óre cu ajutoriulu memoriei in trecut? Nu ne infaçisiedia in colori viue starea nóstra fericita de atunci? Nu o comparédia cu cea presinte, si prin ast'a nu ne amaresce ea inca si mai tare? Ba se duce si pana in venitoriulu celu mai departatu, si cu ajutoriulu imaginatiunei faurindu-ne infricári si torture nóue, atâtu de grea ne infaçisiedza starea presinte, câtu ne face se cademu franti sub jugulu ei amar.

Insa nu asiá religiositatea. Ea nu ne parasese cá lumea, ci togmai in nefericire ne-remane mai sincera amica. Nu ne inspaimentédia cá mintea cea sanatósa, ci insasi nefericirea presinte ni-o infaçisiedia cá pre o binefacere a lui Ddieu, cá pre o preparativa la fericirea nóstra venitória, carea dejá e tiesuta in planurile neperscrutabili ale lui Ddieu, pre carea insa noi nu o cunóscemu inca. Si cu totu dreptulu. Au dóra Ddieu nu totdeun'a scie ce face, si cea ce face au nu totdeun'a e bunu si fericitoriu pentru credintiosii sei? Au nefericirea lui Iacobi, candu i-infaçisiera vestmentulu sangiosu alu fiului seu pré amatu, a lui Iosifu, nu a fostu o preparativa la fericirea, ce erá dejá tiesuta prin provedinti'a divina, cá adeca elu se védia pre fiulu seu Iosifu imbracatu in porfira si vionu, si se fia scapatu printr'insulu de mórtea cea mai infiatória cu intréga famili'a sa? Nefericirea Israeliteniloru in Egiptu, candu eráu asupriti, batjocuriti si maltractati in modulu celu mai tiranu decátu Faronu, au nu a fostu o preparativa la fericirea, ce i-acceptá in Canaanulu binecuventatu? Nefericirea lui Tobit'a, candu si-pierdú vederea ochiloru, nu a fostu érasí o preparativa la bucuria, ce lu-acceptá la întórcerea fiului seu inavutitu? Si altele nenumerate. Asiá ne mangaia religiositatea, I. A.; asiá ne invétia ea in midiuloculu nefericiei, si invetiatur'a ei este adeverata si constante pentru toti moritorii, cáci se basédia pre adeveru divinu si eternu, pre adevarulu: „Ceriulu si pamentulu va trece, éra cuventele mele nu voru trece.“ Mat. 25.

De ar' fi cinevá oricátu de nefericitu in lume, oricátu de batutu de sórte: de nu ar' mai aflá nici o fientia nobila intre semenii sei pre acestu rotogolu, carea se verse lacrimi de conpatimire pentru dinsulu, nu o anima santátória, carea se fee parte la suferintiele lui, nu umu braçu binevoitoriu, care se i-ajute, cá se nu cadia victima lovituriloru tirane ale sortiei; de ar' fi ajunsu pana si la usia intunecósa a desperatiunei: întórcese cátra religiositate, cátra acésta regina a consolarei, si ea i-va grabi intru ajutoriu, ea nu lu-va despretiui, ci lu-va prinde de mana, lu-va conduce la esvorulu mangaiarei lu-va imbarbatá: Nu te teme, nefericitul, nu cumvá se desperedi! Au nu audi tu cuventele dulci ale acelu, ce te iubesc? Nu audi, cu cáta fragedime te chiama: „Veniti la mine toti cei osteviti si insarcinati, si eu ve vou usiorá pre voi; luati jugulu meu presti voi, cá jugulu meu e bunu si sarcin'a mea usiora.“ Mat. 11, 28—30.

— Oh câtu de binefacatória e religiositatea! Ori incatrâu se întórcé si ori unde se afla, in giurulu ei domnesce linisce si in urm'a ei lasa mangaiare. Intogmai cá o regina nobila, carea nicicandu nu cugeta la alt'a, decátu la fericirea supusiloru sei; nicicandu sente alt'a, decátu iubire cátra cei ce o iubescu; nicicandu rostescé alt'a, decátu cuvente de consolare celoru intristati; nicicandu lucrédia alt'a, decátu sustiene cu braçie potinti pre cei ce suntu aprópe de a cadé franti sub man'a de plumbu a sórtei vitrege: asiá religiositatea ne indulcesce intréga viati'a.

II. Dara mi-se pare, I. A., cá ne-amuabatutu camu tare de la insemnatatea dilei de adi. Se ne întórcemu deci si se mai privimu urnele binefacutórie ale religiositatei in famili'a fericita a pré curatei v. Marie. — Ioachimu si An'a salta adi de bucuria, cáci Parintele cerescu le-a datu radímu betranetieloru, mangaiare si bucuria in midiuloculu necasuriloru si despretiului. Insa fericirea loru nu a fostu numai atât'a, cu atât'a inca nu s'a finitu, ba a fostu numai inceputulu, numai o particea fórte mica din fericirea, cei-i mai acceptá. A fostu numai atât'a, câtu unu firu de nesipu din intregu rotogolulu pamentului, câtu unu picuru din tóta ap'a, ce esiste in universu. Séu ce cugetati, I. A., p. c. Mari'a, acésta fientia nobila si s., carea in intréga viati'a n'a

fostu alta cevá, decátu caritate, santia, dreptate si bunetate personificata, potere-ar' fi óre ingrata façia cu parintii sei? Potere-ar' nebagá in séma atâte ostenéle, nesomnu si grigia a mamei sale iubite, carea o-a nutritu din peptulu seu, si a parintelui seu, care o-a crescutu in sudórea façiei sale? Potere-ar' óre se-si uite de parintii sei acea, carea se róga pentru toti peccatosii? Nu e cu potintia! Nu se póte, cá p. c. Mari'a se nu se fia intrepusu pentru parintii sei pré iubiti la fiulu seu potinte. Si déca s'a intrepusu, cea ce este mai pre susu de tóta indoiél'a, cu totu dreptulu potemu dice, cá Ioachimu si An'a se desfatédia acumu in acea patria frumósa, unde precumu graesce s. Efremu, tóte-su liniscite, tóte-su luminate, tóte-su stralucite si gloriificate; acolo, unde nu este lucru, nici ostenéla, nici intristare, nici lacrimi, nici suspine, ci bucuria neinctata; acolo, unde nu este diavolu, nici peccatu, nici dorere, nici mórte, ci viatia eterna; acolo, unde nu este neintielegere, nici cértá, ci desfatere neconturbata; acolo, unde nu deséca nicicandu esvorulu datatoriu de viatia; acolo, unde e primavéra neinctata, cáci pomulu viatiei eterne in continuu infloresce si aduce frupte, cari indulcescu anim'a celoru alesi; acolo, unde este lumina neinserata, frumsetia nemarginita, bunatate si potere nemesurata, care dá viatia nemoritória si fericire, pre carea limba omenéscá nu o poté exprime. Si tóte aceste pentru religiositate, cáci religiositatea le-a datu pre p. c. Mari'a si printr'ins'a raiulu.

Se fimu deci si noi religiosi, I. A., deórace religiositatea este singur'a cale, pre care potemu strabate la ceriuri. Nu e adeveru in lume mai nerestornaveru si mai pre susu de tóta indoiél'a, decátu acél'a, cá religiositatea si numai singura ea este in stare a ne conduce la fericire. „De voiesci se intri in viatia, padiesce mandatele“, (Mat. 19, 18) dice Rescumperatoriulu lumei, si érasí: „Nu totu celu ce mi-dice Dómne, Dómne, va intrá intru imperati'a lui Ddieu, ci celu ce face voi'a Tata-lui meu, carele este in ceriuri.“ Mat. 7, 21. Si de amu cercá intréga s. Scriptura din inceputu pana in capétu, pre tóta pagin'a vomu vedé acestu adeveru stralucindu mai vertosu decátu lumin'a sórelui in di calda de primavéra. Dá, I. A.; precumu struguri numai vitia de vinia, precumu smochine numai smochinulu, precumu orisice frupte bune si dulci numai plant'a nobila si cultivata póte produce: intogmai bine nemarginitu si avutia nesecavera acolo in ceriuri numai tesaurulu tramisu de acolo, religiositatea, ne-póte castigá. Fia cinevá oricátu de avutu, oricátu de mare domnu, oricátu de potinte, oricátu de destinsu prin faptele sale decátu alti moritori, admire-lu lumea intréga, déca insa nu va fi religiosu, imperati'a ceriului nu o va vedé; pentru cá nu este avutia, nu domnia, nici potere, prin carea se se póta castigá raiulu, afóra de religiositate. —

Vedeti, I. A., câtu de neincungiurata si câtu de scumpu tesauru este pentru noi religiositatea! Intru acésta viatia numai ea ne-remane amica sincera si adeverata, numai ea ne tinde mana de ajutoriu, numai ea ne mangaia in midiuloculu necasuriloru si in nefericire, éra in viati'a cea-alalta singura ea este in stare a ne deschide raiulu si a ne face fericiti. Si totusi suntu multi, carii nu o бага in séma, ba o despretiuescu. Dara noi se nu o despretiuiumu, ci se i-dámu locu in anemele nóstre si se o primimu de conducatori'a viatiei nóstre. Atunci pré curat'a Mari'a, carea intru atâtu a iubitu religiositatea, incátu de micutia, togmai precumu o floricea picurulu de róua, o-a primitu in anim'a sa si nicicandu s'a despartitu de dins'a, asiá se va intrepune si pentru noi la tronulu divin, precumu s'a intrepusu pentru ss. parintii sei, si precumu pre ei i-a facutu fericiti, de siguru asiá si pre noi ne va face; cáci déca loru le-este fiica, nóue ne este mama.

Veniti dara, Iubitiloru miei, veniti cu tóta increderea se ne întórcemu cátra dómn'a nóstra ceréscá, se o rogámu si se i-dí-cemu: Oh s. mama a lui Chr. si a nóstra, carea te-ai nascutu adi, fá se se nasca si in anemele nóstre simburele religiositatei;

oh regin'a angeriloru, carea ti-ai pusu tronulu maretiu langa s. Treime, fă, că religiozitatea, acésta amica iubita a ta, se-si asiedie tronulu seu salutaru in sufletele năstre, pentru că se ne dee linisce și mangaiare in necasuri, și se ne conduca la tine, unde dimpreuna cu parintii tei pré iubiti se glorificămu pre celu Atotpotinte in eternu! Aminu.

Silimeghiu, in Augustu 1872.

Vasilii Criste, teol. ghierl.

Se cautămu cele eterne.

(predica la mórtea fericitului episcopu alu Ghierlei, Ioane Alexi, tienuta in 2 Iuliu 1863 de p. r. d. vicariu capit. Ioane Anderco Homorodanu.)

„Mergu la acela, care m'a tramisu pre mine, si nimeni dintre voi nu me intréba: unde mergi?” Ioan. 16.5.

„Necuprinse suntu judecările tale, Domne, și necuprinse carările tale,” strigă cu apost. Paulu (Rom. 11,33) totu acel'a, a carui anima e ranita și langedita de patim'a dororiloru și a superăriloru! Abiá sum și eu in stare a-mi respicá amar'a suferintia, care mi-sfășia cele dinleintru ale mele, și cu mine totu fiulu crestinesce sentitoriu alu diecesei ghierlane, asta-di, candu vedu, că se resfira in nemicia tóte sperantiele pentru viitorimea diecesei acestei-a, pre cari le cugetămu unite cu viati'a osementeloru aici la privolisce inainte-ne puse. Căci au nu acea cere-ămu noi cu suspine fierbinti de la Domnulu ceriuriloru, au nu la acea calculămu, că archiereulu, care inainte de acést'a cu siese și diumetate ani a luatu in manile sale frenel gubernarei eparchiei sale, precumu a inceputu, va și duce la capetu și la cea mai posibilie in florire starea diecesei concredite grigiei sale?

Spuneti-mi voi, cleru teneru, speranti'a religiunei și basericei năstre orientali, cine jace inainte-ve nesuffetitu? au nu acel'a, care cu zelu neobositu a lucratu și a infientiatu institutul, in care voi ve pregatiti pentru viitorimea basericei? Dara, voi, studinti, flórea natiunei năstre, ~~nu știți~~ ~~ore~~, că ati pierdutu pre binefacatoriulu ~~vostre~~ ~~care~~ cu mani indurate ve sūcurea cu ~~ajutorariu~~ ~~seu~~ in lipsele vóstre? Spuneti-mi voi, ~~preotii~~ ~~vostri~~ vite, cine s'a silitu a sterge lacrimel depre ochii vostri atunci, candu vi-se pareá, că de tóta lumea sunteti parasite, prin intemeierea fondului, din care capetati ajutu anuale? Spuneti-mi voi, preoti onorati ai diecesei acestei, cine jace aici? au nu acel'a, care cu ostenele neinfraute a lucratu, că se vi-se imbunatatiesca sórtea materiale? Spuneti-mi și voi, reverendis. dd. capitulari, cine jace aici? au nu acel'a, care facundu-ve partasi osteneleloru sale, impreuna a lucratu la condecorarea staleloru și capitulului vóstru? — Ah de ai seí și tu, turma a lui Christosu, poporule alu diecesei acestei-a, cumu s'a ingrigitu dñu'a nóptea pentru inaintarea fericirei tale cei temporali și eterne, atunci ai sentit intru adeveru, că archipastoriulu teu celu bunu, parintele teu celu iubitoriu, nu e mai multu intre cei vii, că si-a inchiaiatu viati'a sa sacrificata pentru salutea vóstra a loru mai multu de 500.000 suflete! Asiá este; ilustris. și reverendis. d. Ioane Alexi, episcopulu diecesei ghierlane, nu e mai multu intre noi; in anulu alu 62-le alu viatiei sale si-a redatu Creatoriului sufletulu seu: aici numai remasfiele osementeloru lui, asemene mneului luminei, dupa ce s'a stinsu lumin'a, ne jacu inainte.

„Mergu la acela, care m'a tramisu pre mine, si nimeni dintre voi me intréba, unde mergi?” De amu privi numai cu ochii trupesci apunerea archiereului nostru, nu amu aflá balsamu alinatoriu de dorerile năstre; insedaru amu și intréba de dinsulu, unde mergi? căci tóta intieleptiunea lumei respunsu mangaiatoriu nu ne póte dá. Singura religiunea cea diecsca a lui I. Christosu ne póte dá respunsulu celu indestulitoriu, candu ne invétia, că sufletulu omului e memoritoriu, candu ne impune, că cu credintia și convingere neclatinata se credemu, că noi, cei ce nascemu moritori, togmai atunci, candu morimu, intrămu in memorire, candu morimu, inctămu a fi moritori și incepemu in veci a viatiu. Deci privindu obiectulu intristarei năstre de adicu ochii religiunei, vomu aflá, că nu avemu cauza de a ne dá

de totulusi in braçiele nedumeriteloru superări prin pierderea acést'a, desí e cumplita. A dñu Isusu: „Mergu la acela scl.”; mers'a dara Isusu la Tata-lu seu, cumu dice aiurea, că se ne gatésca nóue locu, locu in patri'a năstra cea adeverata, in patri'a cea eterna, unde e mosi'a năstra cea statornica. Invetiaceiloru lui Isusu, suprinși de faim'a neasceptata a mutarei sale de la dinsii, nu le-a venitu in minte se lu-intrebe: „Tu unde mergi?” Noi insa se nu facemu asiá, ci adeseori se ne punemu acea intrebare, că unde mergemu, inctămu caletorimu? La care intrebare respunsulu de sene urmédia: Trupulu caletoresce cãtra pamentu, éra sufletulu cãtra eternitate, *se cautămu dara cele eterne*; — si acést'a va fi obiectulu vorbirei mele la acésta trista ocaziune. Ve rogu, se me suferiti cu buna rabadare! —

(finea va urmá.)

Corespondintie.

Careii, in 11. Augustu 1872.

Cugetandu despre lucrurile năstre natiionali și vediendu desvoltarea năstra pre dt ce merge mai imbucuratória, mi-adusei aminte de dñs'a Mantuitoriului, că imperati'a ceriului e asemenea sementiei de mustariu, care desí e mai mica decâtu tóte sementiele, totusi dupa ce creșce, e mai mare decâtu tóte erburile, și facundu-se arbore sierbesce, paseriloru spre locuintia (Mat. 13, 31.) Meditandu asupra acestui locu alu s. Scripture, am aflatu in elu ceva asemenare façia cu natiunea și baserica năstra. Natiunea năstra inca érá órecandu asemene unei sementie de mustariu: desvoltandu-se insa cu timpul a inceputu a se inaltá și apropiá de cele-alalte popóre mai culte, și desí inca nu e pre deplinu asemene, dara se nesuesce și doresce a fi. Acésta dorintia și sperantia a ei s'a implantatu și se implanta prin barbatii sei zelosi in tenerime, in cari cá in totu atâte radechine jace creșcerea, intarirea și in florirea arborelui mare, a natiunei. Despre o astfelu de radeçina, vlastariu teneru, nou și inca abiá intaritu, vinu se facu amintire in ~~preiunutu~~ ~~acestu~~

Orasiulu nostru e incungiuratu decâtu resaritu și médiadi-
apusu de sate asiá-dicundu mai tóte pure romanesce, și ce se dicu? in privintia intelectualu inca destulu de desvoltate; numai acel'a e totu reulu pre la noi, că abiá intre o suta afi unulu, care se scia, că ce e detorinti'a lui cá Romanu façia cu baserica și natiunea. Ei seracii se pléca la ce le dice preotulu, éra acést'a dieu nu se pré infrange cu lucrurile natiionali și cu luminarea poporului in asta directiune; căci poti trece trei, patru séu și mai multe sate, pana ce dai de unu diurnalul rom. ici cólea retacitu, pre candu „Religio” séu alte ung. gasesci in abundantia. Se trecemu insa la obiectu.

Centrul acestoru sate rom. suntu Careii. Aici si-tramitu ei pruncii spre mai inalta desvoltare. Acesti-a fiindu depre sate, sciu limb'a loru materna, insa venindu la orasiu, aici eráu siliti a rumpe cu truda mare limba mag., pana ce se dedáu cu dins'a. Necasulu loru érá cu atátu mai mare, căci și religiunea loru trebuiá se o invetie la-olalta cu Magiarii, éra de limb'a loru materna neci vorba. Din acésta cauza poporimea din giuru doriá demultu, că și aici se se deschida o catedra, unde se póta tenerii rom. invetiá limb'a loru mumésca. Dorinti'a acésta s'a și implinitu fóra mare truda; căci totu lucrulu a statu numai dintr' unu recursu, fiindu că intre cele-alalte catedre de limb'a rom. camu demultisioru infientiate au fostu designati și Careii, și numai a cere a trebuitu, deórace porumbulu friptu nu sbóra in gur'a nimeni. In asta privintia in prim'a linia multiamita trebue se esprimemu rdis. d. Tom'a Siorbanu, care primindu informatiune despre starea lucrului mai susu atinsu, a facutu indata pasii necesari și inca cu sucesu. — Avemu dara, multiamita ceriului! catedra de limb'a rom. și religiune. Represintantele acestei catedre e bravulu profesoriu Ioane Marchisiu, carele de la inceputulu carierei sale a avutu a intempiná mari greutáti, firesce puse de dd. profesori magiari, pre-

cumu se intempla de regula in gimnasia mag. Dara d. sa nu s'a descurajutu, ci s'a luptatu si se lupta barbatesce pentru drepturile sale.

Ce se atinge de progresulu in studiu, potemu dice ca e imbucuratoriu. In anulu I. alu infientiarei acestei catedre au fostu ascultatori 31, la cari pentru mai buna intielegere d. prof. Marchisiu a aflatu de bine a propune limb'a rom. ungresce dupa autoriulu Negrutiu; si acest'a era de lipsa; caei deoparte tenerii inca nededati, nu potura indata invetiá gramatic'a d-lui Cipariu, de alta parte erau cati-va, cari nu posedeau bine limb'a materna, pentru cari era lipsa de puçina introducere. Asta-di inasa stau lucrurile cu totulu altcumu; caei 26 invetiá romanesc si 8 ungresce, cari pre incetu inca se voru dedá cu romanesc'a. nenti si cei-alalalti cu primá. In adulu e. u. profesora coaduná intr'o societate, avendu sperare, ca decumvá la inceputu voru avé vre doue diurnale, se voru poté perfectiuná mai iute si a ajunge la scopulu propusu; inasa impregiurárele n'au concesu in anulu acest'a, dara speramu, ca se va face in anulu venitoriu.

Trebue se notediu inca cu privire la plat'a profesoriulu, ca acea pana acumu e fórte debila, caei abia are pentru aceste studie 200 fl. si si acesti-a ca din gratia, cumu i-vine ministeriulu de adi la indemana. Precumu am auditu, la infientiarea acestei catedre ilustr. sa d. Iosifu Papp-Szilágyi inca ar' fi promisú ceva ajutoriu, ce pana acumu nu s'a realizatu. Noi inasa speramu in bunatatea si patronirea ilustr. sale, ca se va intrepune la locurile mai inalte, ca precumu in alte locuri, asiá si aici se fia starea si plat'a profesoriulu de limb'a rom. stabilita si cuvenintiósá. Am intielesu, ca órecati preoti din giuru inca vreu se faca pasi la comitele supremu pentru regularea acestei catedre. — Inainte de ce asi terminá, dorescu d-lui profesoriu sucesu si pacientia pana in fine, era midiulocitoriloru si energia.

Delanga calea lui Traianu, in iuliu 1872.

(Estrasu) ... Voiu se ti-comunicu lucruri mai locali, mai speciali, din cari inca se va poté vedé, ca Romanulu, in locu de a desperá in lupt'a, ce o sustiene pentru asecurarea venitoriulu seu façia cu uneltirile maiestrite ale adversariiloru, proiectate inca de profetulu mag. Szécsenyi, cu atátu mai tare si-incórdá puterile in directiunea opusa natiunale. Atari lucruri, ca referitóriu la scóla si baserica, cugetu ca merita a fi inregistrate, spre a indemná la asemeni fapte si pre altii.

In comun'a Sinterégu, comitat. Solnocu-inter., unde inspectorulu scol. civilu visitandu scól'a, cu tóta puterea cuventulu indemná poporulu la edificarea unei scóle comunali impreuna cu Magiarii, poporulu rom. desi puçinu la numeru, neci 400 de suflete, desi miseru, fiendu mai toti curialisti si servitori, ca pre totu loculu, unde posesorii au locuintia, ca si aici, si cu tóte ca scól'a loru inca era in stare bunisóra: totusi primarii basericei si ai scólei prevediendu, ca unde póte cu tempu se devina lucrulu, se contielesera cu poporulu si se apuçara de edificarea unei scóle nóue, corespundiatórie legiloru. Scól'a, alu carei docinte e preparandu destulu de cualificatu, acumu e gat'a, cu doue chilie pentru docinte si un'a destulu de mare pentru elevi. Dreptu ca nu e din materialu solidu, inasa potu dice, ca, togmai in comune ca S., numai asiá de ar' fi pre totu loculu! Si acest'a o fecera bravii poporeni numai cu puterile proprie, prin repartitiune, ma facundu dile de lucru fiascecare la unu arendatoru in pretiu de bani, cu cari s'a platitu maiestruulu, era din capitalulu baniloru scol., care sue la 600 fl. v. a., numai usur'a folosindu-o, ca asiá capitalulu nescarindu-se, ci dupa gatirea perfecta a scólei inca marindu-se, cu tempu se se póta din usur'a lui prestá si solutiunea docintelui.

De presinte acest'a si-scóte léf'a prin repartitiune, si numai 1/4 din fundulu scol. Langa aceste mai posiediendu scól'a si vre

5 jughere de pamentu comasatu, care se esarendéza cu licitatiune banii astfelu incursi adaugundu-se la fondulu scol., e speratu ca scól'a acest'a va scapá de curs'a venatoriulu. Miculu cap talu mentiunatu se formá din venderea pamentulu scol. pr licitatiune, la care se mai adausera 40 fl. v. a. de unu fia-ierta Ioane Drenti'a. Fundulu internu scol. cu gradin'a de p maritu s'a donatu de m. sa maiorulu c. r. in pens. comite Gabr. Kornis, unu domnu ca pana cea alba de bunu, care nu numai aici, ci si aiure, pre unde are posesiune, a datu locu de asilu Minervei, si cu ocaziunea nou edificatei scóle inca si-aretá be navointi'a cátra Romani, dandu-le pétra pentru fundamentu, si cu lemne ajutorindu-i, si de la care poporulu gr. c. din Sinterégu speréza, ca va dobandi si pentru baserica locu mai acomodatu; asiá se se fia respicatu m. sa mai demulteriori cátra judel fundulu. Ceriulu lu-intarésca in propusulu bunu, lungindu-i firulu viatiei, ca totu, ce are de cugetu a face pentru binele comune, se póta implini!

Trecundu in sirulu vorbirei de la scóla la baserica, nu potu se nu memorezu, ca nici prospectele façia cu baserica din S. nu stau reu. Ceidreptu canonic'a e numai de vre 5 jughere, si procesulu ei si acumu stá la tabl'a reg., formandu-si la ea pretinsiune vedu'a defunctulu preotu Iac. Fagarasiunu, carele prestase servitiu dominale pentru sesiunea, din care se tragu numitele 5 jughere. La comasare mai multu nu s'a capetatu, parte pentru ca nu era terenu comunale, parte caei parochi'a pre atunci vacante administrandu-o unu preotu betranu, n'a fostu cine se apercumu se cade interesele basericei, mai vertosu ca oficiulu protopopescu inca chiaru atunci era vacante, si asiá represintantele basericei la comasare a fostu numai curatorulu primariu, unu omu laicu.

Dara lacunele trecutulu prelanga grigia si energia din partea respectiviloru le suplinese venitoriulu. Asiá se templá si in S.; caei inainte de ast'a cu doi ani erediu unu curatoru rationante Georgiu candva Brendea, anumitu fiucele Mari'a si Ludose convóira, ca din lasementulu parintelui si respective fratelului loru Georgiu se doneze si basericei 24 fl. v. a. intru iertarea pecatelor si etern'a lui amintire. In a. tr. memoratulu Iacobu Brendea ca curatoru rationante fiendu ceva morbosu si aducundu-si aminte a fi morituriu, ca bun'a sa intentiune, ce avea de cugetu façia cu baserica, se nu remana nerealizata, in 28 dec. 1871, dupa ce se impartasi cu ss. sacramente, chiana de façia pre udele comunale S. Sav'a, pre docintele gr. c. I. Rusu si celu ev. ref. Ios. Mózes, si in presinti'a loru si a paroculu Mich. Fagarasiunu se fece unu testamentu, prin care Iac. Brendea testá basericei gr. c. din S. tóta avere sa nemi-icatória, carea impreuna cu gradin'a face la 10 jughere de pamentu: afóra de acea mai testá basericei doue case nóue sub unu acoperementu, staulu, siura si siopru, inasa cu acelu adausu, ca numai dupa mórtea si a soçiei sale Nastasi'a nasc. Mocodeanu se tréca in posesiunea basericei; si decumvá ea s'ar' maritá, fiendu inca tenera, atunci dupa a dóu'a casatoria se aiba dreptu a duce cu sene numai cele misicatórie, adeca vitele, mobiliele din casa, si instrumentele de economía: era candu s'ar' capetá preotu locale in S., atunci diurnetate din cele testate se cada in folosulu preotulu, diurnetate in alu basericei.

Numitulu testatoru a repausatu in Domnulu, remanendu-i amintirea in eternu binecuventata, si asiá venitoriulu basericei e asecuratu, mai alesu de se va mai affá vre o anima buna ca fia-iertatulu I. Br., care se póte considerá de patronulu basericei din S.—Este o mare norocire si aduce consolare unu preotu, candu vede, ca sementi'a cuventulu divinu cade in pamentu manosu, ca in S.; dincontra multa amaritiune causéza celui zelosu, candu observa, ca silinti'a sa de a efeptu ceva bunu, dá de a anime impetrite, de cari casuri inca vinu inainte, ci acumu le retacu, sperandu prefacerea celoru rele in bune, la ce se ajute Ddieu, care tóte le gubernéza.

Unu credintiosu alu basericei gr. c.

Literatura.

Geografi'a tierelor de sub coron'a Ungariei, in legatura cu liniamentele fundamentali ale geografiei universale, pentru folosulu scóloru popor. rom., de Dem. Varn'a, v. protop. si profes. diriginte la scól'a princip. normale din Lapusiulu-ung.; pag. 88, pr. 35 cr. v. a.; se póte procurá de la auctoriulu au de la tipografi'a díecesana din Ghierl'a.

Codicile romane, adnotate de B. Boerescu, contienendu tóte legile si decretetele de la 1859—1872, tóte dispušetiunile tractatelor din 1856 si 1858 relative la Romani'a, tóte constitutiunile de la 1864 incóce; pr. 20 l. n.; a se procurá de la d. Stef. Ioanide, Bucuresci.

„Auror'a Bucovinei”, poesi'a, cu o privire fugitiva asupr'a literatur'eii rom. in genere, era in speciale asupr'a misicarii literarie din Bucovina, de Vas. Gr. Popu; Bucuresci, la libr. Vart'a si Stanescu; pr. 2 l.

Despre choler'a asiatica, chipulu de a se feri de ea si mi-diulócele de a-o vindecá siguru si fóra medicu, de dr. Const. V. Varnavu; Iasi, tipografi'a natiunale, 1872; pr. 3 l.

Istori'a naturale pentru pruncii scólei poporale, intogmita una procedur'a sintetice de Cosm'a Anc'a, invetiatoriu si scól'a norm.-principale din Naseudu; part. I. Zoologia; Naseudu 1872; cu tip. ereditoru lui I. E. Filtsch in Bistri'a; 72 pag. in 8-vu, pr. 30 cr. v. a. Carticic'a, dupa cumu in titlulu ei, dá pretotindeni punctele de asemenare, cu atáta cunoscintia de lucru si acuratétia in materia si ortografi'a, incátu in folosulu invetiamentu-
 sect. la
 o gi'a; N.
 Bistri'a; 72
 se
 nare, cu de

elementariu i oftámu cátu mai multe editiuni, si in curendu se i-urmeze si par...
 Cá mi-diulocu pentru intuitiune d. auctoriu recomanda mari de pariete din istori'a natur. a animaleloru, de Iuliu Spreer, proprietariulu libreriei S. Filtsch in

Metodulu pertractarei legendariulu I. (abedariulu), dupa rincipiele scriptologiei si instructiunea intuitiva, in usulu instituteloru pedag., teolog. si alu docentiloru, de Stefanu Popu, profes. principale de metodulu scl. alu institutulu pedag. din Iasiu; proprietatea auctoriulu; Blasiu 1872, cu tip. semin. chid.; 75 pag. in 8-vu. Scopulu auctoriulu la compunerea articléi presinte, precumu insusi ne spune, a fostu, a dá in man'a docentiloru nostri unu indreptariu, care se conduca atru instruirea incepetoriloru chiaru si pre acei-a, cari nu au studiátu pedagogi'a. Din acestu motivu operatulu si-lu impartí in 70 de lectiuni, intretiesendu intre instructiunea in scrisu si cititu atáte esercitii din instructiunea intuitiva, cáte a cugetatu, cá voru fi de lipsa spre a esercitá pre scolariu in privire, cugetare si vorbire. Cu placere citramu pre pag. 2 urmatóriele: „Scól'a elem. trebuie se tientésca cátra cultivarea religiósá-morale a prunciloru incredintiati ei; cáci omulu fóra religiune n'are conscientia, era celu fóra conscientia incéta a mai fi omu, ci e vipera nutrita in sinulu maicei sale, natiunei si patriei, care mai multu i-este spre stricare, decátu spre folosu; acesti-a suntu in stare a-si tradá chiaru si mam'a loru natiunea, parintii, fratii si tóte, pentru cá nu au conscientia.” Cuvente de aur! Cuvente, cari ne tindu mangaiare si sperantia pentru venitoriulu nostru, vediedu, cá pedagogii nostri cei mai fruntasi stau inca pre uniculu terenu securu, pre care unu poporu si-póte inaltá edificiuulu prosperare, si cá au remasu neatinsi de bórea ideelor de-activé, cari in Europ'a moderna se vérescu din ce in ce multu pana si in santuariile invetiamentulu elementariu, de periclu alu culturai si umanitáti adeverate.

Istori'a critica a Romaniloru, de B. P. Hasdeu, fasc. II., editiune de lúcsu, 10 cóle de tipariu, pr. 6 lei pentru Romani'a, 3 fl. pentru strainatate. Cuprinde: marc'a dinastica a Munteniei; Muntenii in baladele poporane serbe si bulgare; rolulu comerciale alu Munteniei in epope'a germ. „Nibelungenlied”; „Arabi'a si Négr'a” numele poetice alu Munteniei in evulu mediu; „Kara-iflak si Kara-bogdan”; Maurovlachii; adevérule istoricu in descálecarea lui Negru voda la Campu-lungu; Negru voda si Romulu; Radu-Negru si cronicariulu Grecénu; originile monastiriloru Tismén'a, Cotmén'a, Cozi'a, Campu-lungu sel.; genealogi'a Basarabiloru de la 1300 pana la 1400; istorf'a santulu Nicodemu; Romani'a in funtanele islandese din seclulu XII.; Olteni'a in Constantinu Porfirogenetu; rolulu romanescu alu Márii-negre; actiunea naturei asupr'a omului in Munteni'a sel.

Ochire prin lumea politica.

(din 15—31 Augustu a. c.)

Cronica interna. In fruntea evenimentelor interne stá asta-di disolvirea congresulu serbescu. Miletic cu partid'a natiunale departe pecumpenitória se lia remustratu la M. sa contr'a tramiterei generalulu Mollinary cá comisariu reg. in congresu, carele aveá inainte de tóte a alege patriareu; era dupa alta versiune mileticianii numai n'au voitu se ésa cu pompa intru intempinarea comisariulu, cea ce regimulu pestanu considerand'o de neloyalitate si lesa-maiestate, dispase disolvirea congresulu prin laudatulu comisariu. Se suna, cá dóra si o intentiunata salutare a principelu Milanu prin congresu, cá represintante in Serbiloru din Austro-Ungari'a, se lia fostu... In loculu lui Stoikovic regimulu va se denumésca pre Gruic de locutienetoriu patriarcale. Era unuic comisariu reg. va concrede administrarea provéscia a averiloru bisericeii serbesce, administrate pana acumu de o comisiune congresuale cu Miletic in frunte. — Gen. Mollinary era destinatu se salute din partea M. sale pre princ. Milanu la suirea sa pre tronu; dara evenimentulu memoratu frustrá acestu propusu si pre ministeriulu mag. lu-indemná, a luá mesure impedeatórie, precumu revederi de pasapórté s. a., contr'a Serbiloru peregrinatori cu satele la festinulu din Belgrad. — Sperantiele de impaciuire, ce le nutriá regimulu faciá cu diét'a croata, acumu amenata, inca se aretara amagitórie. Croatii-su totu cerbicosii cei vechi, cari nu lasa cu un'a cu dóue din drepturile natiunei si patriei loru. — Numai Romanii transilv. suntu impacati si linisciti, si pentru acea cu prim'a Septembre comisariulu reg. c. Péchy e revocatu din Transilvani'a. Pentru acea si punctele de impacare ale „Patriei,” amintite in n-rulu tr., decátu o alta fóia oficiósá se demintiescu, cea ce va-se-dica cu alte cuvente, cá regimulu deocamdata nici cu acele punctatiuni n'a nimeritu-o. — Altmintre ministeriulu ung. in parte se va reinnoui. Bittó, Tóth si inca unulu séu altulu demisiunéza; ba chiaru si c. Lonyay, se dice, cá are se fia substituitu in presidiulu ministeriale prin min. Szlávy.

Din Cislaitani'a n'avemu cevá momentosu, afóra de o apropiare a Poloniloru cátra Boemi si de desele meetinguri rutene, cari ceru inainte de tóte impartirea Galicieii dupa natiunalitáti.

Cronica esterna. Convenirea celoru 3 imperati, ce se va templá preste o septemana in Berolinu, procede a dá ansa la feliturite combinatiuni si divinatiuni. Dóra inca esplicarea cea mai nimerita e, cumu cá convenirea e unu omagiu inscenatu de Bismarck noulu imperatu germanu. Celu puçinu prinçisorii Germaniei inca voru fi de faciá, afóra de regii Bavariei si Virtembergei, cari refusara, ba inca si contra-demustrara prin decorarea unui ministru de alu loru federalistu. Altcumu impetulu guvernulu berolinesu contr'a catoliciloru, cari din parte-si prin adunári imposable, reuniuni sel. se pusesera barbatesce la aperare, incátvá a relasatu; Krentz e inca totu episcopu de Ermeland si si-trage salariulu neconturbatu. — Nouele alegeri in Spani'a

se aréta că voru eși în favórea guvernului. — În Britani'a acumu nu numai Irlandesii cat., ei și protestantii făcu revolte, cumu se templara decurundu în Belfast; documentu, că centralismulu pré rigorosu nicaiuri și nicicandu nu aduce frupte bune. — Serbatórea suirei pre tronul a principelui Serbiei Milanu IV. decurse în 22 Augustu și dñele urmátórie între intusiasmulu celu mai esaltatu alu poporului serbescu. Junele domnitoriu fú salutat de imperatulu rus. prin unu principe, de regele Italiei destinsu cu orduri, de Romani'a și Muntenegru fericitatu prin deputatiuni alese. Doi din regenti, Blasnavac și Ristic, suntu în noulu ministeriu. Principatulu Serbiei estmodu prin patriotismulu și devotamentulu țiloru sei infloresce, e respectatu și se prepara spre celu mai frumosu venitoriu.

Varietati.

Gimnasiulu rom. gr. or. din Bradu, comitat. Zaran- dului, e în periclu; se deschisese în 1869, și acumu are 4 clase; e dotatu cu posesiunea Mihaleni, ce abiá aduce 1000 fl., și cu unu capitalu în obligatiuni unificate de 58.000 fl., donate de comunele zarandene, cu interesu de 2.444 fl. pre anu. Pentru transcrierea acestor'a pre numele fondului gimn. e de a se solvi la statu o tacsa de 4242 fl. v. a.: statulu nu vré se-i ierte, ci amenintia cu inchiderea gimnasiului, déca tacsa pana la unu terminu anumitu nu se va refuși. În asta situatiune trista representanti'a gimn. apeléza la toti Romanii de anima pentru ajutórie maritimóse, cari suntu a se adresá d-lui Georg. Secul'a, adv. și epítropu alu fondului gimn. în Bai'a-de-Crisiu (Körösbánya).

Societatea academica romana în Bucuresci a tienutu pri- un sa siedintia plenaria din estu anu în 2/14 Augustu. Presie- legatiunii, anume Laurianu fece o espunere orale a activitatei de- limbei rom., b) statutele și regulamentele societatei, c) anile siesiunii tr. d) „Descriptio Moldaviae“ de Cantemiru, e) comen- caru c. t. u. protosincelu in...

galbini pentru fondulu societatei acad., d. dr. Fetu 10.000 lei séu franci, éra d. P. Poenariu diurnele sale cá membru alu de- legatiunii: manuscris de concursu an intratu 17, și anume 4 traductiuni din Cicerone, 5 din Salustiu, 3 din Titu Liviu, 1 din Polibiu, 3 din Plutarcu și 3 din Dione Casiu, cari se dederu la comisiuni spre censurare; în fine cu unanimitate se alese de membru alu academiiei d. Eud. Hormusachi.

Adunarea generale a Asociatiunii rom. transilv., celebrata în 5—6 Augustu la Sebisu, a fostu din cele mai frumoase. Escel. sa d. presiedinte L. V. Popp într'o cuventare insuflita a aretatu fasele de desvoltare, prin cari a trecut Asociatiunea de la ince- putu pana în tempulu de facia, constatandu acelu progresu im- bucuratoriu, cá pre candu din'a la 1861 aveá unu capitalu abiá de 7000 fl., ad' acest'a face 57.000 fl. v. a., éra pre scopurile Asociatiunii s'au spesitu pana acumu preste 34.000 fl., și s'au tienutu 34 disertatiuni literarie. Pentru academi'a rom. de drep- turi au insursu pana aci 7.583 fl. A disertatu la Sebisu d. profesoriu brasioveni Stefanu Josifu despre Homeru; pre anulu veni- toriu s'au aplacdatu 4500 fl. pentru stipendie, remuneratiuni sel.: adunarea procsima se va tiené la Dev'a.

Celu ce are urechie de auditu se audia! Comitatu lu Aradului, în majoritate departe precumpenitória romanescu, a facutu mai anu o fundatiune pentru premiarea acelu teneri romani din comitatu, cari voru fi facundu mai mari progrese în limb'a magiara. Fóiele magiare scriu acumu, cá la impartirea premiului în a. c. tenerii romani documentara unu progresu asiá de mare, cátu unu membru alu comitetului de premiare mai adause din pung'a sa 10 florini.

Faimosulu și neobositulu presiedinte alu republicei fran- cese, Thiers, între nenumeratele sale afaceri de statu mai afla tempu de a lucrá și la unu opu, contr'a materialismului. „Asi dori, díse între alte dinsulu nu demultu cátra d. prefectu Lavedan, asi dori se astupu gur'a materialismului, care e una nebunia și unu periclu totodata; de 12 ani cautu în botanica, în chemia, în istori'a naturale dupa argumente contr'a acestei doctrine dete- stabili, carea și ómeni bravi seduce; io-su spiritualistu, spiritualistu pasiunatu, și asi vré bucurosu, cá în numele scientiei și alu mintei cei sanetóse se amutiescu materialismulu.“ Diuariulu „Événement“ adauge, cá d. Thiers mai decurendu într'unu cercu de amici asupr'a aceleiasi teme se respicá éra, dicundu: „Eu

lucru la unu opu adecvatu cártii mele despre proprietate; elu va tractá materialismulu; de la inimicii proprietatei nu e departe calea pana la inimicii lui Ddieu.“

În unulu din turnurile gemine ale basilicei din Coloni'a, cari se reedifica și se spera, cá în a. 1876 voru fi gat'a într'o inaltime de 500 de urme, va se vina una campana de 50 de centenarie, și va fi prelunga renumit'a campana din Moscva cea mai mare în Europ'a. Ea va portá numele „campana impera- téasca“, tiendu cá se va versá din 22 de tunuri franceze, pre cari imperatulu germ. Guilelmu le-a donatu basilicei spre acestu scopu.

În Viena s'au nascutu în 1871 25.922 copii vii (în a. 1870 se nascusera 25.762), din ei 13.348 baiati și 12.574 copile; ne- legiuiti au fostu dintre acesti-a 5581 baiati și 5332 baiate, cu totul 10.913 copii nelegiuiti. Nascerile nelegiuite au scadiutu cu 4.5 procente facia cu cele din anulu 1870, și cu 30 procente facia cu cele din 1867.

Conferinti'a gener a predicatorilor luter. din ducatele Bróm'a și Verdén, tienuta la 22 Aug. în Stade, a desbatutu între alte asupr'a urmátórielu tese, cu privire la casatori'a ci- vile: 1. Casatori'a se baséza pre institutiune divina, și pentru acea trebe se se inchiazie în numele lui Ddieu trei-unulu prin servitoriulu acestui-a; ea e apoi, indeplinita prin consensu, co- pulatiune și binecuventare, unu midiolocu alu gratiei pentru viati'a pamenténa. 2. Casatori'a civile e unu productu alu re- volutiunii franceze, antibasericéscá și anticrestina, și de acea nu e de a se suferi, ci de a se combate. 3. Deci cununi'a baseri- céscá e de a se pofti de la toti cununatii civilminte, déca sunt crestini, pentru cá casatori'a lor se fia adevérata și divina. Unde acea se va respinge, se se procéda cu rigórea disciplin 5. Pre urma déca statulu, vedi-bine cá cu vin'a sa, într'o pusetiune striintorata și anevoiósa, baseric'a se- alesu inca acumu, într' ajutoriu cu rogári, admonitiu, tiature, și casatori'a civile de nevoia (Noth-Civilehe) p- purile grele de asta-di se o suferu cu pacientia.

Domni docenti populari au în dilele nóstre pre mu- curi, dara alesu în Germani'a cea „cultá“, pofta deosebita de debacá la tóte costumele și a striga din toti plungha-

cialitatea scientiei lor. Unu contrastu alu aceste- si imbucuratoriulu facu asta-di pre multe locuri merr- cesi. Asta într'o adunare, tienuta l. tr. în Remu- tulu Lausanne în Elveti'a, și cercetata de vre 30 amici ai scólei, se manifestá din partea invetiatorilor a- minte interesarea cea mai mare pentru educatiunea docinte observá: „Pentru docinte numai de la Ddieu vina resplat'a, precumu pentru fiacine, care se sacrifica pre sene unu traiu alu viatiei asigurat e lucru fórté bunu și justu, o plata preste mesura, carea ar' face posibilé venarea volupt- loru, ar' fi fóra indoiéla pentru fiacare deregatoriu, mai stricatiósa, decátu folositória; documentu e esperienti'a de dilele; totu insulu vré se fia platia mai bine, dara pentru cine lucra mai bine? numai acel'a care la plat'a mare aduce sene și conscienti'a; eu dícu deci cu Fridericu celu mare: ceti-mi religiune în tíera“, atunci și prelunga léfa moderata avé oficiali buni în Elveti'a.“ Memorabili cuvente!

Necrologia. În 14 Augustu se mutá la cele eterne o- parocu alu Arcalei langa Bistritia. Gregoriu Muresian lovitu pre cale de unu trasnetu secu, tiendu abiá în alu 42-le alu etatei și alu 22-le alu preotiei sale. Repansatulu a fo unulu din cei mai demni și mai esemplari servitori ai altarulu dreptee lu-deplangu nu numai obidat'a soția și patru orfani neasiedati, ei și pastoriti sei fóra exceptiune, cumu și toti, avura norocire de a-i cunósce bland'a și adevératu parint fientia. — În 23 Augustu mori în Temisió'a d. Petru Lu- lovu, în betranetie de preste 60 de ani și trecutu prin mai varie vicisitudini ale viatiei; a lasatu dupa sene o mul- de scrieri literarie tiparite, serbe și romane, dara abiá cumosc în tienutulu Temisiórei. Fia-le tierin'a usióra!

Pre cátu de puçini prenumeranti, pre atátu de mult restantie avendu, ne rogámu cu cuvenitulu respectu de refuire întetita, cá se nu fimu totu cu grigie în privinti'a solvirei tipa- riului fórté scumpu. — Cu esemplarie complete potemu servi cátu de eu multe.

Redactiunea.

Post'a redactiunii.

P. t. domniloru: M. K. în Barsan'a și J. P. în Rupea, ce ne-ati datu, am pus-u la cale; mai pre largu ve vomas- done trei díle prin epistola.